

18.01.2023

POL-2023-3386

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntö asiassa: HE 217/2022 vp

**Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle
asiassa: HE 217/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pakkokeinolain ja
esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi**

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on 10.1.2023 pyytänyt viitetiedon asiassa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen asiantuntijaa kuultavaksi torstaina 19.1.2023 klo 12.30 sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa. Lausunto on pyydetty toimittamaan viimeistään kokousta edeltävänä päivänä klo 12.00 mennessä.

Esityksen pakkokeinolainsäädäntöä koskevien muutosten tarkoituksena on ensinnäkin selventää sellaisia säännöksiä, jotka ovat käytännössä osoittautuneet epäselviksi ja tulkinnanvaraisiksi. Tarkoituksena on myös tehostaa pakkokeinoasioiden käsittelyä siltä osin, kun se voidaan tehdä vaarantamatta käsittelyn kannalta olennaisia perusoikeusintressejä. Esityksessä ehdotetaan myös tehtäväksi useita pakkokeinon kohteena olevan henkilön perusoikeussuojaa vahvistavia muutoksia.

Esitutkintalakia esitetään muutettavaksi esimerkiksi myös siten, että niin sanottujen putkakuolemien esitutkinnassa syyttäjä toimisi aina tutkinnanjohtajana, kun epäillään poliisin palveluksessa olevan henkilön syyllistyneen rikokseen.

2 Asiantuntijan lausunto

2.1 Esityksen arviointi

Poliisilaitoksen asiantuntijalausunnossa arvioidaan keskeisimpiä hallituksen esityksessä ehdotettujen lakimuutosten mahdollisia vaikutuksia soveltamistilanteisiin sekä arvioidaan ehdotettujen muutosten vaikutusta poliisin resurssien käyttöön.

2.2 Pakkokeinolain 2 luku

Pakkokeinolaki 2 luku 10 § Pidättämisestä ilmoittaminen ja pidättämistä koskeva päätös

Pykälään on ehdotettu uusi 3 momentti, jonka mukaan:

Pidättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös, jossa lyhyesti mainitaan tiedot rikoksesta, josta pidätettyä epäillään, ja pidättämisen peruste. Pidättämistä koskevasta päätöksestä on ilman aiheetonta viivytystä toimitettava jäljennös pidätetylle.

Poliisilaitos katsoo, että kirjallista päätöstä voidaan pitää pakkokeinojen kohteena olevan perusoikeussuojaa vahvistavana muutoksena, ja se noudattelee yleisestikin pakkokeinopäätöksistä tehtävää kirjallista muotoa.

Esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 106) pidättämistä koskevaan päätökseen sisältyvät tiedot tulisi lähtökohtaisesti kirjata vastaavassa laajuudessa kuin pakkokeinolain 3 luvun 10 §:ssä tarkoitetussa vangitsemista koskevassa päätöksessä. Lisäksi pidättämisen edellytyksiä harmitessa rikoksesta epäiltyä tulisi mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kuulla.

Poliisilaitos toteaa, että mikäli pidättämistä koskeva päätös tulisi kirjata vastaavassa laajuudessa kuin vangitsemista koskeva päätös, tulee se lisäämään tutkinnan ja erityisesti tutkinnanjohtajien työkuormaa huomattavasti, koska tutkinnassa pidätettyjen määrä on moninkertainen verrattuna vangittujen määrään. Lisäksi poliisilaitos toteaa, että mikäli pakkokeinojen kohdelle joudutaan antamaan jo tutkinnan alkuvaiheessa laajemminkin tietoa, voi se jo osaltaan vaikeuttaa esitutkintaa. Huomionarvoista on myös se, ettei poliisilla välttämättä vielä pidättämishetkellä ole tietoja siinä laajuudessa, kuin mitä vangitsemisvaatimuksen perustelut edellyttäisivät.

2.3 Pakkokeinolain 4 luku

Pakkokeinolaki 4 luku 1 § Yhteydenpidon rajoittamisen edellytykset

Pykälän 1 momenttiin on ehdotettu lisättäväksi rajausta siitä, että kiinni otetun, pidätetyn tai tutkintavangin yhteydenpidon rajoitus voi kohdistua vain *tiettyyn* muuhun henkilöön.

Pykälän 2 momentti koskisi tilannetta, jossa yhteydenpitoa voitaisiin erityisen painavista syistä rajoittaa nimeämättä henkilöitä, joihin yhteydenpitoa

rajoitetaan. Yhteydenpitorajoitus on tällöin voimassa enintään 60 päivän ajan vapaudenmenetysajan alkamisesta.

Poliisilaitos toteaa, että yhteydenpidon rajoittamista käytetään tilanteissa, joissa on olemassa vaikeuttamisvaara eli tekijöitä on tavoittamatta ja esimerkiksi omaisuutta on kateissa. Tällöin on perusteltua syytä epäillä, että yhteydenpito vakavasti vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen. Esitutinnan alussa on usein tilanne, ettei poliisilla ole tiedossa kaikki tapaukseen liittyvät tahot, jolloin tarkkarajainen yhteydenpidon rajoitus ei ole mahdollista. Yhteydenpidon rajoittaminen voi menettää merkityksensä, mikäli yhteydenpitoa ei rajoiteta riittävän laajasti.

Lisäksi poliisilaitos toteaa, että yhteydenpitorajoitukset on aina purettu, kun niille ei ole enää ollut tarvetta. Määräaikoja on hankala määrittää siten, etteivät ne vaikeuttaisi joidenkin juttujen tutkintaa. Yhteydenpidon rajoitukset tulevat kuitenkin arvioitavaksi aina vangitsemisasian uudelleen käsittelyn yhteydessä, joten esitettyä 60 päivän enimmäismääräaikaa ei katsota tarpeelliseksi.

Pakkokeinolaki 4 luku 2 § Yhteydenpidon rajoittamisen sisältö

Pykälään on lisätty 3 momentti, jonka mukaan kiinni otetun, pidätetyn ja tutkintavangin yhteydenpidon valvonnassa noudatettaisiin tutkintavankeuslain 8 ja 9 luvun sekä putkalain 6 ja 7 luvun säännöksiä kirjeenvaihdon, puhelujen, sähköisen yhteydenpidon ja tapaamisen valvonnassa. Esityksen säännöskohtaisten perustelujen (s. 110) mukaan tämä tarkoittaa sitä, että siltä osin, kun yhteydenpitoa ei ole yhteydenpitorajoituksen nojalla kokonaan estetty, toimivaltainen viranomainen valvoisi tutkintavankeuden tarkoituksen toteutumista mainittujen säädösten nojalla. Tutkinnasta vastaava tai sitä tunteva viranomainen voisi siten olla valvonnasta vastaavaan viranomaiseen yhteydessä sen varmistamiseksi, että valvonnasta vastaavalla olisi tieto yhteydenpidossa valvottavista seikoista.

Poliisilaitos katsoo, että mikäli yhteydenpito on sallittu vain valvottuna, niin yhteydenpidonvalvonnan tulee jatkossakin kuulua esitutkintaviranomaiselle, koska ulkopuolinen ei voi tietää milloin puhutaan esitutkinnassa olevasta tapauksesta. Valvonnasta vastaava viranomainen ei myöskään tunne tutkittavaan juttuun liittyviä henkilöitä eikä muita siihen liittyviä tekijöitä. Esitutkintaviranomaisella oleva tieto voi myös olla sellaista, jota ei voi luovuttaa valvonnasta vastaavalle viranomaiselle.

2.4 Pakkokeinolain 6 luku

Pakkokeinolaki 6 luku 2 § Vakuustakavarikosta päättäminen

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tehdessä vaatimuksen omaisuuden panemisesta vakuustakavarikkoon siitä on ennen vaatimuksen tekemistä ilmoitettava syyttäjälle, joka voi ottaa asian päätettäväkseen.

Poliisilaitos toteaa, ettei ehdotetusta muutoksesta aiheudu jo olemassa olevaan käytäntöön juurikaan muutoksia, koska jo nyt syyttäjäyhteistyö edellyttää käytännössä vakuustakavarikoista sopimista syyttäjän kanssa.

2.5 Pakkokeinolaki 7 luku

Pakkokeinolaki 7 luku 14 § Takavarikon kumoaminen ja esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttaminen

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että takavarikon tultua kumotuksi takavarikoitu esine, omaisuus tai asiakirja on viipymättä palautettava siihen oikeutetulle, jollei palauttamiselle ole 18 tai 23 §:stä johtuvaa tai muualla laissa säädettyä estettä.

Poliisilaitos toteaa, ettei ehdotetusta muutoksesta aiheudu merkittävää muutosta jo olemassa olevaan käytäntöön, koska jo nyt omaisuus on palautettava viipymättä.

2.6 Pakkokeinolaki 8 luku

Pakkokeinolaki 8 luku 29 a § Laite-etsinnän saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi

Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 29 a § laite-etsinnän saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimen olisi laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa tai onko etsinnässä menetelty luvun 22 §:n edellyttämällä tavalla ja noudatettu soveltuvien osien 5 ja 6 §:n säännöksiä, jos laite-etsintä on toimitettu kotietsinnän tai 18 §:n 4 momentissa tarkoitetun paikanetsinnän yhteydessä taikka on syytä olettaa, että laite-etsinnän kohteeksi on joutunut 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tietoa.

Poliisilaitos toteaa, että ehdotettu muutos laite-etsinnän / paikanetsinnän saattamiseksi tuomioistuimen arvioitavaksi voi lisätä työmäärää, mutta on perusoikeuksien toteutumisen kannalta arvioituna perusteltu muutos.

2.7 Pakkokeinolain 10 luku

Pakkokeinolaki 10 luku 5 § Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen

Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi 5 kohta, jonka johdosta telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä ei enää luettaisi erikseen kaikkia niitä telepäätelaitteita tai -osoitteita, joihin vaatimus tai päätös koskee.

Poliisilaitos pitää ehdotettua muutos merkittävänä parannuksena. Uusien lupien hakeminen tutkinnan akuuteissa vaiheissa on voinut vaikeuttaa tutkintaa, kun rikoksesta epäilty on esimerkiksi vaihtanut liittymää.

2.8 Muuta pakkokeinolaista

Esityksessä ehdotettua muutosta, jonka mukaan useissa pakkokeinolain mukaisten pakkokeinojen tuomioistuinkäsittelyissä mahdollistettaisiin asian ratkaiseminen tuomioistuimen kansliassa ilman istuntokäsittelyä, pidetään poliisilaitoksessa hyvänä muutoksena ja kaikkien työmäärää keventävänä uudistuksena.

2.9 Esitutkintalaki 2 luku

Esitutkintalaki 2 luku 4 § Erityiset tutkintajärjestelyt

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan syyttäjä johtaisi esitutkintaa, kun kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 7 §:n 3 momentin perusteella syyttäjälle ilmoitetussa kuolemantapauksessa epäillään poliisin palveluksessa olevan henkilön syyllistyneen rikokseen. Säännös laajentaisi koskemaan poliisin lisäksi myös esimerkiksi vartijaa.

Poliisilaitos katsoo, että ehdotettu muutos selkeyttää putkakuolemien tutkintajärjestelyjä erityisesti silloin, kun arvioitavaksi tulee sekä poliisimiesten ja vartijoiden toiminta. Ehdotettu muutos lisää myös tutkinnan uskottavuutta, kun poliisiorganisaation ulkopuolinen taho johtaa tutkintaa.

Poliisipäällikkö

Ilkka Koskimäki

Apulaispoliisipäällikkö

Seppo Kujala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 18.01.2023 klo 11:39. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.